

MATOLCSY György
ELNÖK

MAGYAR NEMZETI BANK

Martin József Péter
ügyvezető igazgató úr részére

Transparency International Magyarország Alapítvány
B u d a p e s t
Falk Miksa utca 30. IV. em. 2.
1 0 5 5

Iktatószám: 187297-3/2014
Budapest, 2014. december 3.

Tisztelt Ügyvezető igazgató úr!

Mindenekelőtt elvi élel szeretném leszögezni, hogy a közérdekű adatigénylések keretében feltett mindazon kérdéseket, amelyek a Magyar Nemzeti Bank (MNB), mint közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának célszerűségi, eredményességi vagy törvényesség ellenőrzésére irányulnak, jogszerűtlennek tartom az alábbi indokok alapján:

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 30. § (7) bekezdése szerint „a közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának átfogó, számlaszintű, illetve tételes ellenőrzésére irányuló adatmegismerésekre külön törvények rendelkezései irányadók”. Az Infotv. miniszteri indokolása e rendelkezéssel összefüggésben rögzíti, hogy „a közfeladatot ellátó szervek gazdálkodásának célszerűségét, eredményességét, valamint törvényességét érintő ellenőrzések lefolytatására külön törvényben meghatározott szervek jogosultak és nem az Infotv. szerinti adatigénylő”.

Ismeretes, hogy az MNB feletti ellenőrzés lefolytatására kizárólag a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben (MNB törvény) meghatározott feladatkörében eljáró Állami Számvevőszék, az Országgyűlés illetékes szakbizottsága, az MNB felügyelőbizottsága és könyvvizsgálója, illetőleg Belső ellenőrzési igazgatósága jogosult.

Az MNB törvény – figyelemmel a jegybanki függetlenség tiszteletben tartásának közösségi jogi normáira is – szigorúan szabályozza azoknak a szervezetek körét, amelyek jogosultak az MNB működésének átfogó ellenőrzésére. Mindezekből következik, hogy a közérdekű adatigénylés átfogó ellenőrzési jogkör gyakorlására nem használható fel.

Ezt az értelmezést erősíti a Kúria Pfv. IV.20.137/2013 számú ítéletében és EBH2013. P.16. számú elvi bírósági határozatában kifejtett állásfoglalása is, miszerint „a közérdekű adat, illetve a közérdekből nyilvános adat kiadása iránti perben is érvényesülnek a Ptk. alapelvei”. A Kúria ennek megfelelően joggal való visszaélésnek minősít minden, személyes motivációjú adatigénylést, amely joggyakorlás nem felel meg az alanyi jog társadalmi rendeltetésének [Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés, 28. cikk; 2011. évi CXII. törvény 3. §, 26. § (1) és (2) bekezdés; Ptk. 5. § (1) és (2) bekezdés].

Az ítéleti indokolás szerint általában helytálló az a felfogás, hogy az adatigénylés indoka közömbös és az adatigénylő nem köteles számot adni arról, hogy mely okból kívánja a közérdekű adat vagy a közérdekből nyilvános adat kiadását, ettől függetlenül azonban az alanyi jog gyakorlása nem ütközhet a Ptk. 5. §-ába, azaz a jog gyakorlása rendeltetésszerű kell legyen. A személyes érdek által vezérelt joggyakorlás nyilvánvalóan nem felel meg az alanyi jog társadalmi rendeltetésének, azaz az ilyen joggyakorlás joggal való visszaélésnek minősül.

Álláspontom szerint Ügyvezető Igazgató úr 2014. november 18-i keltezésű adatigénylése ilyen személyes érdekek által vezérelt megkeresésének tekintethető, különös tekintettel azon kijelentésére, miszerint korábbi válaszaimat azért nem tudja elfogadni, mert „*az MNB-nek az MNB törvény 4. § által meghatározott feladataiból nem következik a szóban lévő alapítványok létrehozása és ezen alapítványok céljaira ilyen mértékű vagyonrendelés*”.

A magam részéről közérdekű adatigénylés tekintetében nem kívánok egyetlen adatigénylővel sem jogértelmezési vitába bocsátkozni, különösen akkor, ha a megkereső azért nem tudja elfogadni a korábbi válaszaimat, mert egy adott jogértelmezési kérdésben eltérő álláspontot képvisel és kérdéseivel tényleges adatigénylés helyett valójában a saját véleményét kívánja a Magyar Nemzeti Bank elnökével és a sajtónyilvánosságon keresztül a közvéleménnyel tudatni.

Mindezek előrebocsátása mellett, a feltett kérdéseivel kapcsolatban kizárólag a Magyar Nemzeti Bankra vonatkozó szabályozás egyes releváns rendelkezéseit illetően a következőket ajánlom a figyelmébe:

1./ A Magyar Nemzeti Bank működésének törvényes kereteit az Alaptörvény és az MNB törvény jelöli ki. Utóbbi szerint a jegybank – elsődleges céljának veszélyeztetése nélkül – a rendelkezésére álló eszközökkel támogatja a gazdasági növekedést és a Kormány gazdaságpolitikáját [MNB törvény 3. § (2) bekezdés]. Ezért a jegybank deklarált stratégiai célja, hogy elsődleges céljának veszélyeztetése nélkül a korábbi időszakoknál aktívabb szerepet vállaljon a gazdaság élénkítésében. Ez a Kormány gazdaságpolitikáját is segítő monetáris politikát jelent, amely a törvény megfogalmazásából következően nem csak lehetőség, hanem jogszabályi kötelezettség.

Ezért a Magyar Nemzeti Bank törekszik arra, hogy újszerű és előretekintő elemzéseivel megalapozza a gazdaságpolitikai döntéshozatalt, a Kormány ez irányú felkérése esetén szakmai műhelyként részt vegyen a gazdasági trendek és a gazdaságot befolyásoló társadalmi folyamatok nyomon követésében és előrejelzésében, a gazdaságpolitikai stratégiák és modellek azonosításában.

Az MNB a tevékenységét tehát a jogszabályi keretek között végzi, és e jogszabályok jelölik ki azokat a célokat, eszközöket, korlátokat is, amelyek mentén a jegybank döntéshozó testületei meghozzák döntéseiket.

2./ Az MNB a kétszintű bankrendszer kialakulása óta jelentős társadalmi szerepet vállal a korszerű pénzügyi intézmények létrejöttében, a pénzügyi szakma fejlődésében. E szerepvállalások megnyilvánulásai mindenkor az adott időszak szokásaihoz, formáihoz illeszkedtek. Így már a '90-es években jellemző volt a pénzügyi tevékenységű intézmények alapításában való részvétel, illetve különféle, a pénzügyi kultúra fejlesztését elősegíteni hivatott, illetőleg karitatív célú alapítványok létrehozása, valamint az ilyen alapítványokhoz történő csatlakozás.

Az MNB társadalmi felelősségvállalási stratégiáját először 2008-ban, a „Köztudatos jegybank” címmel foglalta össze. E stratégia alapvetően a gazdasági felelősségvállalás – társadalmi szerepvállalás – környezetvédelem hármasságának célkitűzése alapján határozta meg a fenntarthatóság pilléreit. Ugyanakkor már ebben a stratégiában is célként került megfogalmazásra egyes összetársadalmi ügyek támogatása, kiemelten a pénzügyi kultúra fejlesztése, a környezetvédelem és az esélyegyenlőség előmozdítása.

Ennek megfelelően az MNB – élve a törvényben biztosított lehetőséggel – az elmúlt években, évtizedekben számos különböző célú alapítványt hozott létre, az alapítványi célok megvalósítása érdekében alapítói vagyont, a működés biztosítására pedig adományt, támogatást és infrastruktúrát biztosított.

Az MNB aktualizált és 2014-ben elfogadott társadalmi felelősségvállalási stratégiája ugyancsak tartalmazza, hogy a jegybank feladatának tekinti a pénzügyi kultúra, az ezt megalapozó közgazdasági gondolkodás, illetve az ezt segítő intézményrendszer és infrastruktúra fejlesztését az általános közgazdasági gondolkodástól a tudományos tevékenységek támogatásáig. Az MNB egyértelmű célja, hogy emelje a magyarországi közgazdasági oktatás színvonalát és növelje az általános közgazdasági műveltséget oktatási programok szervezésével, kiemelkedő tehetségek egyéni gondozásával és olyan képző műhelyek (nemzetközi szintű doktori iskola, kutatóközpont) létrehozásával, amelyeket közvetlenül a jegybank vagy az általa alapított intézmények irányítanak.

E tevékenységével a korábbi évtizedek gyakorlatához hasonlóan – csak sokkal hangsúlyosabban, újszerű módon és a korábbiaktól eltérő nagyságrendben – a jegybank hozzá kíván járulni a törvényi feladatok ellátásának hatékony támogatásához, amellyel szándékaink szerint a jövő nemzedékének védelme érdekében elkerülhetőek lesznek az olyan végzetes hibák, mint a fiskális és lakossági túlköltekezés, az államadósság drasztikus növelése vagy a felelőtlen lakossági deviza- és vállalati projekt hitelezés.

Ezt segítik az alapítványok, hasonlóan az angolszász világ alapítványai által finanszírozott egyetemekhez, oktatási intézményekhez. Az alapítványok tevékenysége az MNB feladataihoz kapcsolódóan olyan egymásra épülő szinergikus piramist alkot, amely átfogja a közgazdasági gondolkodás megújításának teljes spektrumát az általános iskolától a doktori képzésig.

Mindezekre figyelemmel került meghirdetésre a Pallas Athéné Közgondolkodási Program, amelynek középpontjában a pénzügyi kultúra és a pénzügyi tudatosság, valamint az ezt megalapozó közgazdasági és társadalmi gondolkodás, illetve az ehhez kapcsolódó intézményrendszer és infrastruktúra fejlesztése áll.

Nem titkoltnan, a jegybank szakemberei, stratégiai együttműködő partnerei és a feladataihoz illeszkedő célok megvalósítása érdekében létrehozott alapítványok útján vezető szerepet kíván betölteni a közgazdasági és pénzügyi szakember képzés megújításában, törekszik a világ élvonalába tartozó egyetemekkel, kutatóműhelyekkel, intézményekkel, szakemberekkel történő kapcsolatépítésre, hazai és nemzetközi együttműködési háló kialakítására, továbbá szakmai műhelyek létesítésével, kiadványokkal, ösztöndíjakkal, gyakornoki és különböző szintű képzési programokkal támogatni és ösztönözni kívánja a pénzügyi és a közgazdasági gondolkodást, a gazdasági növekedést és a teljes foglalkoztatást elősegítő elemzések, publikációk, kutatások megvalósulását.

Az MNB e célkitűzésekhez igazodva, a Közgondolkodási Programja megvalósításának részeként döntött alapítványok létrehozásáról és vagyonrendeléssel támogatta (támogatja) tevékenységüket.

A hazai és nemzetközi példák egyaránt azt mutatják, hogy a támogatott célokat megvalósító alapítványi működés csak akkor lehet hatékony és eredményes, ha a finanszírozás igazodik az oktatási, kutatási, képzési, tudományos, innovációs programok megvalósításának többéves időkeretéhez és a programok működtetésének évtizedekre szóló, stabil finanszírozási igényéhez. Ezért az alapítványok tekintetében olyan finanszírozási modell került kialakításra, amely az alapítói vagyon nagyságát a célok hosszú távú megvalósításához igazítja, azzal azonban, hogy az alapítói vagyon alapító okiratban meghatározott részének csak a hozamát engedi meg az alapítványi célokra felhasználni. Ezzel ugyanis hosszútávon kiszámítható finanszírozás biztosítható az alapítványok által ellátott feladatokra.

3./ Egyebekben fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy az MNB törvény kifejezetten nevesít olyan feladatokat és tevékenységeket, amelyeket az MNB hagyományosan ugyancsak ellát. Így például a jegybank részt vállal egyes pénzügyi tárgyú törvények hatálya alá tartozó személyek és szervezetek ügyfeleinek tájékoztatásával, a pénzügyi kultúra erősítésével, terjesztésével, valamint a felügyeleti, illetve a felügyelt tevékenységgel kapcsolatos tanulmányok készítésének és közzétételének, valamint a civil fogyasztóvédelmi szervezetek tevékenységének támogatásában, az általa kiszabott bírságból származó bevételt pedig a közgazdasági-, pénzügyi szakember képzés elősegítésére, támogatására, a közgazdasági, pénzügyi, valamint interdiszciplináris kutatások elősegítésére, támogatására, a pénzügyi kultúra erősítésére, terjesztésére, a pénzügyi tudatosság fejlesztésére, valamint e célok elősegítésére, így különösen a kapcsolódó oktatási és kutatási infrastruktúra fejlesztésére, valamint alapítványi támogatásra és karitatív célra fordítja.

Az MNB gazdálkodási függetlenségéből ugyanakkor az is következik, hogy ne csak a bírságbevételekből, hanem elsődleges céljának és alapvető feladatainak veszélyeztetése nélkül további finanszírozást biztosítson társadalmi felelősségvállalási stratégiájának megvalósítására. Erre lehetőséget biztosít, hogy az MNB – fenntartható pozitív eredmény esetén, annak mértékéig – a gazdálkodásra vonatkozó jogszabályokat betartva szabadon dönt arról, hogy a jegybank társadalmi felelősségvállalási stratégiáját miként valósítja meg, ezért a gazdálkodásában is megnyilvánuló függetlensége alapján törvényes lehetősége van arra, hogy eredménye terhére a közjót szolgálja és lehetőségeihez mérten támogatásokat nyújtson. Ez összhangban van a jegybankok nemzetközi gyakorlatával is, hiszen számos európai jegybank több évtizedes múltra visszatekintve támogat közösségi és karitatív célokat.

Ugyanakkor az MNB vállalta, hogy a jegybanki eszközrendszer és forrásokat elsődleges céljának és alapvető feladatainak veszélyeztetése nélkül, a kiegyensúlyozott, átlátható és fenntartható gazdálkodás elvének érvényesítésével működteti annak érdekében, hogy a központi költségvetésnek ne keletkezzen az eredménytartalék javára pénzbeli megtérítési kötelezettsége, illetőleg az ország gazdasági érdekeinek érvényesítése és szolgálata érdekében az MNB által átmenetileg vállalt esetleges pénzügyi veszteség elszámolása a nyereség-kiegyenlítési tartalék működtetése elveinek és gyakorlatának megfelelően, időben elhatárolt módon történjen, és közvetlenül ne terhelje a közpénzeket vagy a költségvetés folyó egyenlegét.

